

Garajaoglanyň ýaşan we gezen ýerleri

Category: Edebi makalalar, Goşgular, Kitapcy, Oýlanmalar, Sözler
написано kitapcy | 23 января, 2025

Garajaoglanyň ýaşan we gezen ýerleri GARAJA OGLANYŇ ÝAŞAN WE GEZEN ÝERLERI

1996-njy ýylyň oktýabr aýynda «Balkan» gazetinde Orazmämet Halymowyň «Rowaýatdan gelen dessan» atly giň göwrümlü makalasy çap edildi. Şol makalada ömür menzilini Gürgen ýakasynda Etrek derýasynyň boýunda geçiren gürrüňçil, şahandaz, gözi batyl Şirmämet ogly Abdurahman aga bilen bolan söhbetdeşligi ýazga geçiripdir. Olaryň arasynda bolan söhbetdeşligi öwran-öwran okadym.

Ýetmişi arka atyp, segseni sermäp barýan adamlaryň çagalyk ýyllarynda owlak-guzy bakmadygy ýok bolsa gerek. Owlak-guzynyň yzynda gezip ýörkä:

*Garajaoglan owlak bakar,
Owlagynyň alny sakar,
Göreşe baryny ýykar,
Oglanlaryň pälwanydyr.*

Owlak-guzy toplum gezer,
Tapyşanda süri eñer,
Aýdylşykda baryn ýeñer,
Garajaoglan çyn bagşydyr.

Owlak-guzy bakyşyndan,
Aýdym-sazy has ýagşydyr-eý,
Heý-heý-heý! –

– diýen aýdymy-da aýtmadygy ýok bolsa gerek! (Men günbatar türkmen ilini nazarlaýaryn). Şol aýdymy 3-4 oglan bolup aýtsak-da, onu haýsy şahyr goşupdyr, kim hakynda aýdylypdye, ol barada nam-nyşan düşünje ýokdy. Bolup-da biljek däldi. Biz-

ş şol döwürde çaga, ýaşulular-da Garajaoglan barada kelim agyz söz açyp bilmezdiler. Umuman Garajaoglanyň şahyr, bagşy bolandygy hiç kime mälim däldi. Ol aýdym sanama saýylýardy. Söhbetdeşligiň bir ýerinde Orazmämet aga şeýle ýazýar: «Diňe likbez (çalasowat) bilimi bolan gözleri hem kör adam Garajaoglan şahyryň goşgularyny aýdyp saýrap otyr. «Bu nä gudrat, nähili ýatkeşlik – haýran galaýmaly zehin!» diýip, haýran galyp, içimi hümläp oturdym. «Siz Garajaoglanyň goşgusyny kimden öwrendiňiz?» diýip soradym. Ol: «Men Garajaoglanyň goşgularyny onuň neberelerinden bolan Saryja sopudan, has köprägini onuň ogly Täçmämetden öwrendim. Olar, hakykatdan-da, Garajaoglanyň nebereleri hasaplanýarlar. Saryja sopy, ogly Täçmämet ýomudyň ak atabaý tiresiniň sakawy neberelerinden hasaplanýar. Olarda Garajaoglanyň goşgularynyň ýazgylary-da bolupdyr. Şol ýazgylar esasynda şahyryň goşgularyny üç edip okapdyrlar, ýat tutupdyrlar. Ýöne ol ýazgylary dini kitaplary bilen bir hatarda 1937-nji ýylyň gowgaly günlerinde çuwala salyp, ýere gömüpdirler. Şeýlelikde, ol ýazgylardan derek galmandyr. Goşgulary ýat tutanyň biri-de Annatagan aga bolupdyr. Ol az-kem sowatly eken. Şu jelegaýlarda arçynlyk hem edipdir. Ol-da kalasy Söýünçden (Ataşdan) Garajaoglan barada köp gürrüňler eşidipdir.

Söhbetdeşligiň ýene bir ýerinde: «Men Abdýrahman Şirmämet ogluny myhmançylyga çagyrdym. Meniň öňki içimi hümläp eden pikirim nädogry bolup çykdy. Abdýrahman aga Hywa medresesinde okapdyr. Mollaçylyk derejesine ýetipdir. Ýöne özüniň aýtmagyna görä, bideplik edeni üçin Işanyň nalyşyna galypdyr. Ýöne ýatkeşligi öňküsinden jem has beter artypdyr» diýlip belenilýär. Makalada Orazmämet aga Abdýrahman Şirmämet ogly bilen söhbetdeşligi dowam etdirýär. Onuň aýdanlaryny ýazga geçirýär.

Garajaoglanyň neberesi ok-ýaý ussasy sakawy Musa Begden gaýdýar. Garajaoglanyň «Ilki içen suwum Dam-Dam çeşmesindendir» diýen sözleri dilden-dile geçip, biziň döwrümize gelip ýetipdir. Biziň bilýän Dam-Dam çeşmämiz Aladagyň töwereginde bolmaly.

Garajaoglan ýaş ýigitkä öz obasyndan Meňli atly bir gyzy

söýüpdür. Gudaçylyga baranda, gyzy bermändirler. Sebäbi ol gyz mollanyň gyzy, namazhon, aýagy mesili, Gurhan okap ýören gyzmyş. Gyzyň dädesi kän bir garşylyk görkezip durmandyr. Emma ejesi dili şerebeli, yzgytsyz aýalmyş. Ol aýal baranlaryň öňünde şert goýupdyr. Ol saz-söhbetiň şeýtanyň pişesidigini, Garajaoglanyň bolsa işi şahyrçylyk, aýdym-saz. Eger-de Garajaoglan şahyrçylygyny, bagşyçylygyny goýup, mal baksa, onda sözleriniň alynjakdygyny ýañzydypdyr. Bu söz Garajaoglana ýokuş degipdir. Ol özüniň hiç haçan saz-söhbetden ýüz döndermejegini, elindäki dutary bilen il-uluslary aýlanyp çykjakdygyny aýdypdyr. Ol gyz goňşy obadan Garajaoglanyň dosty saýylýan ýigide berlipdir. Garajaoglan özüniň düşen bu ýagdaýyna gynanyp goşgy hem düzüpdür.

*Nähoşlaram aga-begler,
Halym bilmez daglar indi.
Duşman kibi dost garşymda,
Zülplerini baglar indi.*

Däli men, ganman sözüme,
Dost hanjar urdy özüme.
O ýar bakmaýar ýüzüme,
Ýas çekiljek çaglar indi.

Pyrkat ody ýakdy janym,
Perýatda geçdi zamany,
Ýaralandym, akar ganym,
Garajaoglan aglar indi.

Garajaoglan Garjabike diýen gyza duşýar. Ol gyzyň garaýşy şahyryň ýüregine täsir edýär. Duran ýerinde gyzyň gözlerini wasp edip, aşakdaky goşgyny aýdyp berýär:

*Nädip wasp etmäýin soltany seni,
Gürjüstan iline deger gözleriň.
Bir bakyşda harap eýlär jahany,
Alžir, Tunistine deger gözleriň.*

Darykma söýgülim, diýilen söze,

Ne gözel ýaraşar meňleriň göze,
Müsür, Arap, Yrak, Ýemen, Anize,
Balh-u Badahşana deger gözleriň.

Emer idim lebleriniň balyňy,
Tirer idim goýnundaky gülüni,
Bosny, Stambuly, Türküň ilini,
Bütün Rum iline deger gözleriň.

Öpsem ýañaklaryň, gutulsam ýasdan,
Adam zeled görmez söýgüli dosdan,
Alban, Çerkes, Kürt hem ol Arabystan,
Bütün Türküstana deger gözleriň.

Garajaoglan diýr, seni wasp etmese,
Bize al ýañakdan bir posa ýetse,
Ýüz müň şäher diýsem, gymmaty ýetse,
Jemlesem jahana deger gözleriň.

Bularyň dostlugy gün-günden artyp, söýgä öwrülip gidýär. Basym hem maksat-myradyna ýetýärler. Emma asuda durmuş uzaga çekmeýär. Obanyň men diýen gerçek ýigitleri söweş ýaragyny edinmek üçin Eýrana, Yspyhan şäherine gidýärler. Olar bir täjiriniňkide myhman bolýarlar. Garajaoglanyň özüniň gulaga ýakymly, ýürege ýakyn aýdym-sazly bilen märekä hezil berýär. Täjiriň Ajap atly ýalňyz gyzy Garajaoglana imrigýär. Garajaoglan onuň şanyňa goşgy goşýar.

*Gördüm bir gözeliň sallanyşyny,
Serwige meňzetdim dallar içinde.
Derýa kenarynda, suwuň ýüzünde,
Guwlara meňzetdim, köller içinde.*

Ýöre, gözel, ýöre, ýoluň basmazlar,
Söýledip-de, şirin diliň kesmezler.
Ýary söýdüň diýip, dardan asmazlar,
Goý, men-de söýleşem diller içinde!

Garajaoglan diýr işim zarmydyr,

Yşk kemendi boýnumyza darmydyr,
Ajaп ýarym kibi gözel barmydyr,
Hakyň ýaratdygy güller içinde.

Ajaп gyz özüne goşgy goşulanyna monça bolýar. Ýöne
Garajaoglanyň ýurt aşyp gitmek teklibine, durmuş gurmak
baradaky tagallasyna razyçylyk bermeýär. Şonda Garajaoglanyň
oňa ýüzlenip goşgy aýdýar:

*Şol dergähden dönsün ýüzüm,
Ölinçäm söýmesem seni.
Gan aglasyn iki gözüm,
Ölinçäm söýmesem seni.*

Myradyma hiç ýetmäýin,
Hak didaryn men görmäýin.
Gunça gülüňi tirmäýin,
Ölinçäm söýmesem seni.

Garajaoglan bor munda,
Sen düşürdiň meni derde.
Mätäç olaýyn namarda,
Ölinçäm söýmesem seni.

Emma gyz şonda-da onuň bilen ýurt aşyp gitmäge yrylmaýar. Öň
Meňlini elinden giderenine ökünip ýören Garajaoglan bu gyzy
alyp gaçmagyň kül-külüne düşýär. Dostlarynyň kömegi bilen
maksadyny amala aşyrýar. Gyzyň kakasy Eýran şasyna arz edýär.
Şalaryň şasy Ajaп gyzy yzyna alyp gaýtmagy buýurýar we nama
ýazyp, Garajaoglana gyzyň kakasynyň öýüniň önünde torum
nogtasyny kellesine ildirip, öz ykbalyny oňa tabşyrmagy tekliп
edýär. Oba kethudasy we Garajaoglan tarapyndan talaplar ýerine
ýetirilmeýär. Şol wagtlar bularyň obasy Aladagyň ilersinde,
Garaganly oba diýen ýerde eken. Bu ýagdaýdan çykmak üçin obany
kiçi Balkanyň gaýrasyna göçürmegi maksat edýärler. Oba iki
bölek bolup göçýär. Garajaoglanyň syrgyny häzirki Gazanjyk
etrabynyň ýerleşýän oýuna göçüp barýar. Beýleki topar häzirki
Akjaguýma stansiýasyna baryp ýerleşýär.

Garajaoglanyň şygrylaryna, dilden-dile geçip gelen rowaýatlara salgynlansak, Garajaoglan Eýranda bolupdyr diýmäge delil bar. Ýokardaky teswirlemede Aladag, Garaganly diýen ýerler agzaldy. Gumdag şäheriniň gündogaryndan ilerligine Alanyň düzi uzalyp gidýär. Alanyň düzi Garagum kanalyňyň geçirilen ýeri. Alanyň düzüniň gündogar tarapynda Aladag ýerleşýär. Aladagyň golaý günbatarynda Görkli diýen bölek, owadan, togalak depe bar. Şol depäniň ilersinde Garaganly diýen tep-tekiz meýdan bar. Ol ýerler gyşyna örän maýyl bolýar. Köneler ol jülgeleri mal üçin tüýnüksiz öý diýip hasaplardylar. Kiçi Balkan Gumdag şäheriniň golaý gündogaryndady.

– Garajaoglanyň Türkiýä gitmegine näme sebäp bolduka? – diýen soraga köpler gyzyklanýan bolsa gerek. Elbetde, bu geň waka.

«Towşana – dogduk depe» diýen pähim bar. Towşan janawar dogduk depesinden daşlaşyp gitmeýär. Ömür menzili gutarandan soň-da, dogduk depesinde jan berýär. Eger şeýle bolýan bolsa: «Garajaoglan näme üçin Watanyňy, dogan-garyndaşyny, il-gününi taşlap, Türkiýe ýaly daş ýere gitdikä?» diýen sowal bialaç kelle taryna kakjagy ikuçsyzdyr. Munuň-da özüne görä sebäbi bar. Aladagyň töweregi mal üçin iň amatly ýer. Gyşyna sowuk bolmaýar. Ýaz aýlary gülälekli meýdanlar türkmen halysyny ýadyňa salýar. Gazanjyk etrabyňyň töweregi gyşyna sowuk, ýazyna köplenç gurak bolýar. Ýer-ýurdy üýtgedilende, ownuk mallar ýerlemeýär.

Ýene-de makalanyň ýazgylaryna geçeliň. «Şol ýyllar (obanyň göçüp gelen ýerleri) gyş gazaply gelip, olaryň köp mallary gyrylýar, durmuşlary kynlaşýar, sowukdan zeýrenişýärler, göçen ýurtlarynyň gowudygyny ýatlaýarlar, ahmyr çekýärler. Bu ýagdaýa düşmekligiň sebäbini Garajaoglandan görýärler. Tötänlikde bu gürrüňleri eşiden Garajaoglanyň obadaşlaryndan we ene-atasyndan göwni galýar. Garajaoglan ýurduny terk edip gitmegi ýüregine düwýär. Şol ýerde ol bu ýagdaýlae bilen baglanyşykly goşgy döredýär:

*Söwer ýarym saňa diýerler Garja,
Maňa il-uluslar diýdi Garaja,
Gazan oýly dagym köňlüme darja,*

Baş alyp owarra gideli, läläm.

Bu bentde Gazanoýly dag agzalýar. Ir zamanlarda dag etegindäki çeşmäniň akymy gazana meňzeýän oýa gelip guýýar. Kem-kemden uzak ýyllaryň geçmegi bilen çeşmäniň suwy kemelip başlaýar. Şondan soň ýaşajylylar Gazan diýmän Gazanjyk diýip at dakýarlar.

*Saklarym saý ildir, sakawy igdir,
Etrekde Gökje dag, howasy çygdyr,
Bitmez ýara salan naýzaly tygdyr,
Baş alyp owarra gideli, läläm.*

Görmiýen ili bar, almanam diýrler,
Gelin-gyzlary bar, behiştli hüýrler,
Mekan tutupdyrlar şol ýerde şirler,
Baş alyp owarra gideli, läläm.

Sakawy derýa bar, kenarynda sak,
Şol ýerde ildeşler, baryjasy sag,
Bize hem ýeter paý, şol ýere barsak,
Baş alyp owarra gideli, läläm.

Garajaoglan diýr bagrym paradyr,
Gürbet ili mundan uzak aradyr,
Täleýim ters geldi, günüm garadyr,
Baş alyp owarra gideli, läläm.

Garajaoglan başdaşyna garap-garap ýene bir goşgy aýdýar, şonda ol ýurduny terk etmeginiň düýp sebäbini açyk beýan edýär:

*Eýran şasy bize nama gönderdi,
Gam leşgerin üstümize dönderdi,
Zalym pelek bizi ýakdy-ýandyrdy,
Sowugy gowaga küllerimizi.*

Ilim münüp ýördi ol arap ata,
Dürli nygmat çekilerdi il orta,
Terk etsek ýurdumyz, berseler pata,

Arap atly, beglu illerimizi.

Gürbet ile baryp, gözlesek pena,
Ganym ýetdirmedi eýgili güne.
Terk etse ilini bir Meñli sona,
Ýitirmäni gezsek dillerimizi.

Garajaoglan diýr, dilimde sözüm,
Aýagyň tozuna togapdyr ýüzüm,
Gyrylmyş perdesi çalmaýar sazým,
Gam-laýa batyryp günlerimizi.

Garajaoglan özüniň iki aýaly bilen Türkiýäniň Sakawy derýasynyň boýunda ýaşaýan ildeşleriniň Barsak diýen obasyna baryp, şol ýerde ýurt alýar. Ol, obama-oba, şäherme-şäher aýlanup, saz-söhbet bilen meşgul bolýar. Bir gün ony dul aýal toýa çagyryar. Şol toýda Garajaoglan ýedi gije-gündiz aýdym aýdýar. Dul aýal özüniň ony halaýandygyny aýdýar. Sözüniň arasynda Garajaoglanyň ýalňyz kemçiliginiň bardygyny, ýagny garaýagyzydygyny ýañzydýar. Şonda Garajaoglan özüniň «Gara dälmidir» diýen meşhur şygryny döredýär.

*Maňa gara diýen gelin,
Gözleriň gara dälmidir!
Özüni söýdüren gelin,
Gaşlaryň gara dälmidir!*

Gözel men seni islärin,
Gül bilen seni beslärin,
Aý ýüzüňi höweslärin,
Zülpleriň gara dälmidir.

Boýuň uzyn, biliň inçe,
Ýañaklaryň olmuş gunça,
Gözle, göwse düşen saça,
Örümi gara dälmidir!

Utanar men, akar derim,
Görküň taý ýokdur, perim,

Iň owadan gören ýerim,
Saçlaryň gara dälmidir.

Maňa gara diýip ýörme,
Möwlam ýaratmyş, har görme,
Ala göze syýa sürme,
Çekilen gara dälmidir.

Garajaoglan enşalla,
Görenler diýsin «Eý, Alla!»
Ol gara donly Beýtulla,
Örtüsi gara dälmidir!

Garajaoglan ony özüne üçünji aýal edip nikalap alýar.
Garajaoglan olaryň şanyna goşgular goşup, göwünlerini hoşlap,
agyzlaryny alartman ýaşapdyr.

Gyrmyzy

*Şeýda bilbil geldi, gondy çemene,
Baş ýaşyl, aýaklary gyrmyzy.
Bal akyp dur saýrak dilli lebinden,
Alma kimin ýaňaklary gyrmyzy.*

Meniň ýarym hem soltandyr, hem handyr,
Datly janym ol gözele gurbandyr,
Hünji dälidir, sadap dälidir, merjendir,
Ak golunda golbaglary gyrmyzy.

Bakjamyza üç gül ekdim, bitäýse,
Jak-jaklap teýinden bilbil ötäýse,
Meniň kazam senden owal ýetäýse,
Mazaryma dikdikleri gyrmyzy.

Üç ýyl oldy şu daglary aşaly,
Bäş ýyl boldy, gyz, söwdaňa düşeli,
Galk, gideli, biziň oda düşeli,
Başdan-aýak düşekleriň gyrmyzy.

Garajaoglan diýr, gelgin ýanyma,

Saňa degen kaza degsin janyma,
Meni öldür, bas elleriň ganyma,
Diýsinlerki barmaklary gyrmyzy.

Garajaoglan bir gezek köp ýurtlara aýlanyp gelende ilki bilen
eýranly aýaly garşylapdyr. Şonda ýerinde şu goşgyny aýdypdyr.

*Ýör, gideli, söwer ýarym, bakjaga,
Täze gülden gül doldura gujaga,
Ýar lybasy sygmaz ençe bukjaga,
Ajap söwdügimiň deňi barmydyr!*

Içer badasyny al pyýalada,
Ölinçäm söýer men ýalan dünýäde,
Garamanda, Kaýsaryda, Konýada,
Ajap söwdügimiň deňi barmydyr!

Bardym mollasyna, kitabyn okar,
Girdik bakjasyna, bilbil ah çeker,
Ne Stambul galdy, ne Diýarbakir,
Ajap söwdügimiň deňi barmydyr!

Üç sany sonam bar kölde, bulakda,
Altyn ysyrgasy oýnar gulakda,
Jenneti aglada, gökde, melekde
Ajap söwdügimiň deňi barmydyr!

Garajaoglan diýr bardygym ýerde,
Ýandy jigerjigim durdugym ýerde,
Ysmaýyly gurban berdigi ýerde,
Ajap söwdügimiň deňi barmydyr!

Garajaoglanyň türkmen aýaly degişgen bolupdyr. Ol sen Ajap
ýaryňa üýtgeşik gowu goşgy aýdypsyň, biz bolsak seniň gözüňize
görünemzogam diýip, aňyrsyna bakan kişi bolup oturypdyr.
Garajaoglan: «Eý, nâzli sonam, seni taryplamaga bizde söz
kändir!» diýip, oňa ýüzlenip bir goşgyny peşgeş beripdir:

Geçen gün garşydan çykdyň ýel kibi,

*Baglarda açylan gunça gül kibi,
Men-de, sen-de dertlidiris il kibi,
Näzli sonam, han aslyýa meňzärsiň.*

Dön bəri, dön bəri, ýüzüň göreýin,
Ýanymda ne olsa saňa bereýin,
Al ýañaklaryňa gurban olaýyn,
Näzli sonam, han aslyýa meňzärsiň.

Egrem-egrem gaşlaryňy egme sen,
Çöşlärin men ýar göwsüniň düwmesin,
Topla zülpleriňi, ýere degmesin,
Näzli sonam, han aslyýa meňzärsiň.

Gider-gider, bir inçejik ýoly bar,
Ýar ne geýse, bir inçejik bili bar,
Näzli ýaryň ýañagynda güli bar,
Näzli sonam, han aslyýa meňzärsiň.

Garajaoglan diýr, sözüň dogrusy,
Gara gaşlarynyň aý dek egrisi.
Gözleri sürmeli jeren balasy,
Näzli sonam, han aslyýa meňzärsiň.

Garajaoglanyň günleri şady-horramlykda geçse-de, aram-aram,
wagtal-wagtal ol Ata Watanyňy ýatlap gezyär. «Ýaryndan aýrylan
ýedi ýyl aglar, ýurdundan aýylan ölinçä aglar» diýilişi ýaly,
Garajaoglan gitdigiçe Watany küýsäp ugraýar. Ol özüniň bu
duýgularyny ençeme goşgularynda beýan edýär.

*Galkdy däli köňül, isteýip ýurdy,
Gel, diýdi, gideli biziň illere.
Gözüm ýaşly ýer ýüzüni büredi,
Sil oldy, gideli biziň illere.*

Gözüm ýaşly ýer ýüzüne saçyldy,
Bahar geldi, ýaýla ýoly açyldy,
Ýyly ösdi, garyň suwy saçyldy,
Ýol oldy, gideli biziň illere.

Kowum-gardaş bir meýdana düýrül-di,
Söwdügi, sen meni öldi diý indi,
Kitaba gözledim, ýollar göründi,
Gel diýdi, gideli biziň illere.

Şahy sesiň dilberleriň daýzasy,
Gözüme görünmez dünýäň barysy,
Şindi biziň ilini gara-çalysy,
Gül oldy, gideli biziň illere.

Garajaoglan diýr, geler ýazlary,
Ýarym, kime edýäň sen bu näzleri,
Enäniň, atanyň gaty sözleri
Bal oldy, gideli biziň illere.

Watana dolanmak hyjuwy Garajaoglanda möwç urupdyr, ol ýigit
wagtynda gezen ýerlerini ýatlap, goşgular düzüpdür:

*Kemen derededir Ýollynyň oýy,
Dabarasyň dagdan aşyrar toýy,
Ak beden, giň gujak, uzyndyr boýy,
Könlüm arzuw edýär, nigärim seni.*

Ak owa, Sak gaýa, Musaň gädigi,
Daşa çydam etmez tebrik ädigi,
Ýüz-gözünden görner gyrnak dældigi,
Könlüm arzuw edýär, nigärim seni.

Uzakda Çandybil, Gyzyljaderäm,
Akja derä ýaýrap gitdi neberäm,
Garajaoglan biçäreýem, neýlärem,
Könlüm arzuw edýär, diýarym seni.

Garajaoglanyň ýaşan we gezen ýerlerine öwrüm bereliň! **Musaň gädigi** Gyzylarbat etrabyňyň Paraw obasyndan 10-12 kilometr günorta tarapynda Küren dagyň bilini kesip, ýoluň bir ganaty Çaldagyň üstünden geçip, Öýleguşluk diýen oba barýar. Öýleguşlugyň günbatar tarapyndan, Ýalawaç dagynyň günortasynda Diwan, Kemen diýen uzyn dereleriň başy başlanýar. Ol dereler

Gyzyletrek etrabynyň Madaw obasynyň gündogaryna aralaşýar. Kemen deresinde Ýollynyň oýy, Ýandakly, Daşly gowak diýen ady belli ýerleri bar. Garajaoglanyň şygrynda Gyzylyja, Akja dereleriň ady tutulýar. Ýokarda Aladagyň ýerleşýän ýerini aýdypdyk. Aladagyň günortasynda Gyzylyja diýen dere ýerleşýär. Demirgazygynda Akja diýen dere ýerleşýär. Ol derelere tebigy bolşuna görä at dakylandygyny ýüregiň syzyp dur. Gyzylyja dere gyzylylyk ýer, Akja deräniň başy, agymtyl çal kiçiräk dagdan başlanýar. Deräniň boýdan-başy-da şeýleräk. Bekeybent (häzirki ady Bekibent) Aladagyň gaýra tarapyndaky suw ýatak. Ýagyş güýçli ýagyp Bekibendi doldursa, dört-bäş aý mal-garany ýakýar.

Garajaoglanyň Watana dolanyp gelmek arzuwy hasyl bolmandyr. Türkiýede ýüz ýaşynda aradan çykypdyr. Ol öz ömri barada «Ýandyrdyň meni» diýen goşgusynyň soňky setirlerinde aýdypdyr.

*Segsenimde ömür perman ýazyldy,
Togsanymda gan damarym üzüldi,
Ýüz ýaşymda agzalarym çözüldi,
Bir ýazyksyz çaga dönderdiň meni.*

Garajaoglan diýr, ýakdyň-ýandyrdyň,
Ajal şerabyny berdiň gandyrdyň,
Emr eýlediň Ezraýyly gönderdiň,
Asla dogmadyga dönderdiň meni.

Adam pahyr sanalgysy gutaryberende, hata boljagyny duýýar diýip, köne yaşululardan wagtal-wagtal eşiderdik. Garaoglanyň «Ýandyrdy meni» diýen goşgusynda-da ýalançy dünýä bilen hoşlaşýan ýaly bolup göwnüňe gelýär. Ýene bir zat ýadyňa düşýär. Ýaşynyň soňuna çenli goşgy ýazan ýaly bolup dur. «Barylmaryk illerde eşidilmedik gep ýatyr» diýlişi yaly, il arasyna aralaşyberseň, onuň goşgulary gabat geljek ýaly bolup dur. Şu makalanyň hamyrmaýasyny atyp, ýugrumyny ýetiren Orazmämmed aga tüýs ýürekden minnetdarlyk bildiresim gelýär. Maňa bolsa diňe makalany teswirlemek galdy. Orazmämmed aganyň nusga alarlyk goşgulary käýarym «Balkan» gazetinde çap edilýär. Ol öz goşgularynda öwüt-nesihat, edep-ekram, pähim-

paýhas, yslam dinini ündemek ýaly oýlanmalary öňe sürýär. Goşgulary oýlanmaga mejbur edýär.

Bir gezek Balkan welaýatynyň şahyrlarynyň duşuşygynda Orazmämmet aga bilen tanyşmak miýesser etdi. Az-owlak gürrüňdeş boldum. Gysga sözli, çuň manyly geplemegi başaryan adam.

Döredijilik yzygiderli dowam etse, endik edinseň, erkiňe goýup-da bolanok. Baş-on gün bir zat ýazyp-pozmasaň bir zadyň kem ýaly bolup dur.

Göwnüme bolmasa, Orazmämmet aga dek ýatmaly adamyň hilinden däl ýaly. Belkem Orazmämmet aga romandyr powest, goşgulardyr poema ýazmaly ýaşuly. Eger şeýle bolsa, gazetdir žurnallara ýazýane eserlerini hödürlese, okyjynyň ýüreginden gopjagyny häli-şindi oýlanýaryn, tama edýärim.

Tatar ÜÝŞMEKOW. Edebi makalalar